

Куренкова Т. Н. Лексико-семантическое поле и другие поля в современной лингвистике / Т. Н. Куренкова // Вестник Сибирского государственного аэрокосмического университета им. академика М. Ф. Решетнева. – 2006. – Вып. 4 – С. 173-178.

Покровский М. М. Семасиологическое исследование в области древних языков / М. М. Покровский. – М. : КомКнига, 2006. – 216 с.

Стернин И. А. Лексическое значение слова в речи / И. А. Стернин. – Воронеж : Издательство Воронежского университета, 1985. – С. 32-106.

Филин Ф. П. Очерки по теории языкознания / Ф. П. Филин. – М. : Наука, 1982. – 336 с.

Щур Г. С. Теория поля в лингвистике / Г. С. Щур. – М. : Наука, 1974. – 255 с.

Encyclopedia Britannica. – [Электронный ресурс] // Режим доступа : <http://www.britannica.com/>

Merriam-Webster Dictionary. – [Электронный ресурс] // Режим доступа : <http://www.merriam-webster.com/home.htm/>

Oxford English Online Dictionary. – [Электронный ресурс] // Режим доступа : <http://www.oxforddictionaries.com/>

Slang // The Encyclopedia of Language Linguistics. – UK : Pergamon Press, 1994. – 324 p.

Wordsmyth Dictionary – Theasarus. – [Электронный ресурс] // Режим доступа : <http://www.wordsmyth.net/>

УДК: 811.112.2:81'42

НИКОЛАЄВА Н. М.

(Запорізький національний університет)

СПОСОБИ УТВОРЕННЯ КОЛОРОНІМІВ У ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ДИСКУРСІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

У статті розглядаються словотвірні деривати колоронімів в публіцистичному дискурсі німецької мови. Аналізу підлягають композити з компонентами: «rot», «gelb», «grün». Спостерігається, в основному, негативний вплив кольору на значення складних слів, що утворюються шляхом метафоричного або метонімічного переосмислення.

Ключові слова: композити, колороніми, червоний, жовтий, зелений, дискурс, німецька мова.

Николаева Н. Н. Способы образования колоронимов в публицистическом дискурсе немецкого языка. В статье рассматриваются словообразовательные деривации колоронимов в публицистическом дискурсе немецкого языка. Аналізу подвергаються композити з компонентами: «rot», «gelb», «grün». Наблюдается, в основном, отрицательное влияние цвета на значение сложных слов, которые образуются путём метафорического или метонимического переосмысления.

Ключевые слова: композиты, колоронимы, красный, жёлтый, зелёный, дискурс, немецкий язык.

Nikolayeva N. N. Ways of Formation of Coloronyms in Journalistic Discourse in the German Language. According to A. Wierzbicka basic colours have prototypical meanings. Thus, there is a conceptual association between e.g. the colour red and fire, green and "things growing out of the ground", blue and the sky, yellow and the sun. The colours white and black can be referred to as different shades of light. Our interest lies in colour compounds with the mentioned colours or shades of light as latter part and with describing first part of the compound in modern German language. Our aim is to study these prototypical meanings of the colour compounds.

This article discusses the derivation of coloronyms in journalistic discourse of the German language. It can be noted that the productivity of compounding as a way of formation of new nominations is increasing, and now compounding is the most productive method by which new names are formed. Compounds are formed of at least two stems, and can combine any parts of speech (noun + noun, adjective + adjective, verb stem + noun, etc.). There are generally two types of compounds that can be identified: determinative and copulative. The determinative compound is the most common one. It is made up of a semantic head, the right-hand component of the lexeme, which also determines the grammatical category and gender of the word. The meaning of this head is restricted by the qualifying element that precedes it. Less common is the copulative compound. This type of compound is characterized by a coordinate, rather than a subordinate, relationship between the components. The copulative compound always combines the same parts of speech (e.g. adjective + adjective, noun + noun).

In this article we touch upon the compounds formed on the model "color adjective + noun", although there are other "color adjective + verb", "color adjective + adjective". Coloronyms in the German linguistic culture have a constant set of portable values that describe a variety of objects. Almost all coloronyms are characterized by polysemy, so their value is specified either in certain combinations or in the context. Due to the color component compounds obtain figurative meaning. All compounds are formed by metaphorical or metonymic rethinking, so their meaning does not always coincide with the lexical interpretations. Metonymy and metaphor also have fundamentally different functions. Metonymy is about referring: a method of naming or identifying something by mentioning something else which is a component part or symbolically linked. In contrast, metaphor is about understanding and interpretation: it is a means to understand or explain one phenomenon by describing it in terms of another.

In German compounds with colour component are used most often with a negative value. A negative value is typical for compounds which are composed of coloronym *rot*, because the red color is associated with the destructive power of blind passion, unbridled emotions. Yellow color also carries a negative value, since in the German language it is the traditional color of envy. Green color in the compounds acts primarily as a symbol of youth and nature, as well as used for the expression of inexperience and immaturity.

Key words: compounds, coloronyms, red, yellow, green, discourse, German.

Словоскладання в сучасній німецькій мові має давню історію вивчення. Основи дослідження закладаються в першій половині XIX століття в роботах К. Ф. Бекера і

Я. Грімма. Вивчаючи складні слова, К. Ф. Бекер розрізняє «злиття» (*Verschmelzung*) і «з'єднання» (*Zusammenfügung*) [Степанова 1984, с. 12]. На думку вченого, збагачують словниковий запас саме злиття як одиниці номінації, що позначають нові поняття. Дана думка простежується і в «Німецькій граматиці» Я. Грімма, який зробив великий внесок у вивчення словотвору і словоскладання в германських мовах [Степанова 1984].

Вивчення словоскладання в німецькій мові продовжилося в ХХ столітті. Складні слова досліджуються багатоаспектно: вивчаються їх структурно-генетичні та семантико-синтаксичні особливості ([Степанова 1984], [Вашунін 1990], [Fleischer 1992]), стилістичний потенціал складних слів ([Fleischer 1992]), особливості функціонування ([Вашунін 1990], [Глушак 1981], [Кукушкина 2004]), при цьому уточнюються наявні класифікації складних слів.

Мета дослідження полягає у виявленні композитів з колірним компонентом і визначенні їх функції в німецькомовних текстах. Конкретні **завдання**, які вирішуються в роботі, охоплюють: 1. Суцільну вибірку композитів з колірним компонентом з публіцистичних текстів німецькомовних газет і журналів ("Zeit", "Spiegel", "Deutschland") за період 2015-2016 років. 2. Проведення аналізу семантичної структури даних композитів. 3. Виявлення специфіки функціонування композитів з колірним компонентом в публіцистичному дискурсі німецької мови. **Предметом** вивчення стали їх семантичні та структурні особливості. **Об'єктом** цього дослідження виступають композити з колірним компонентом у німецькій мові.

Розглянемо моделі композитів з колірним компонентом «червоний».

Модель «колірний прикметник + іменник»

Складний іменник може позначати: складову частину ботанічних, біологічних, хімічних назв (*der Rotfuchs* – лисиця, *das Rotkraut* – червонокочанна капуста, *das Rotholz* – червоне дерево, *das Rotwild* – червона дичина), професійну приналежність (*der Rotkreuzschwester* – сестра Червоного Хреста, *der Rotgardist* – червоногвардієць, *der Rotarmist* – червоноармієць), організації (*Rotkäppchen*, Роткепхен, Червона Шапочка) – завод шампанських вин в Фрайбурзі, що випускає однойменне шампанське), хворобу (*der Rotlauf* – краснуха), соціальний статус (*das Rotkäppchen* – Червона Шапочка (в казці) народна казка, яка була записана французьким поетом Шарлем Перо), напої (*der Rotwein* – червоне вино), територію (*das Rotlichtviertel* – район червоних ліхтарів), документацію (*das Rotbuch* – червона книга), заборонний сигнал (*das Rotlicht* – червоне світло), зовнішність (*der Rothaut* – індіанець), *der Rotkopf* – рудий), канцелярські товари (*der Rotstift* – червоний олівець), соціальний діалект (*das Rotwelsch* – злодійський (блатний) жаргон).

Модель «колірний прикметник + дієслово» позначає емоції (*rotsehen* – шаленіти).

Модель «колірний прикметник + прикметник» позначає зовнішність (*rotwangig*, *rotbäckig* – червонощокий, (здоровий), *rotbärtig* – рудобородий, *rothaarig* – рудоволосий, *rotnasig* – червононосий). Прикметник «червоний» як колір небезпеки входить до назви «Червона книга» (анотований список рідкісних і перебувають під загрозою зникнення тварин, рослин і грибів), яка отримала широке поширення в світі. За аналогією з цією книгою дослідники в галузі генетики хочуть створити свою «Червону книгу», в якій будуть записані всі порушення генетичної інформації, що призводять до раку.

«Rotbuch» der menschlichen Krebs-Gene geplant

Nach der Aufzeichnung des menschlichen Genoms wollen Genforscher jetzt ein „Rotbuch“ aller Anomalitäten der Erbanlagen erstellen, die zu Krebserkrankungen führen. Die Datenbank des so genannten Human Cancer Genome Project soll Medizinern in aller Welt frei zur Verfügung stehen (Die Zeit, 3. August, 2015).

Крім того, «червоний колір» фігурує в стійких виразах, пов'язаних з «червоною пастою», якій в бухгалтерській справі вказують суми фінансових збитків. Таке ж значення висловлює даний композит в наступному контексті. Йдеться про тиск на професійні пенсії і скорочення пенсійних виплат. За допомогою метонімічного перенесення автор повідомляє

про збитки в пенсійних фондах: *Druck auf berufliche Vorsorge. Bei Pensionskassen regiert der Rotstift. Grosse Schweizer Vorsorgeeinrichtungen wie die Pensionskasse der Credit Suisse und die BVK haben Kürzungen von Altersleistungen angekündigt. Vieles spricht dafür, dass weitere Kassen folgen werden* (Das Deutschland, 9 März, 2016).

Складний іменник **das Rotlicht** «червоне світло» в наступних прикладах позначає тривогу, в першому це слово асоціюється з лікарняним листом, у другому з курсом валют: *...Die Nase ist zu, die Augen tränen, der Rachen schmerzt: Wer über typische Erkältungssymptome klagt, bekommt schnell Rotlicht empfohlen. Doch hilft es auch?* (Die Zeit, 10. Februar, 2015).

Rotlicht: Geld

Was Geld wirklich ist, soll hier nicht geklärt werden. Das Thema ist zu umfangreich. Zumal Geld seine Eigenschaften im Wandel der kapitalistischen Produktionsweise ebenfalls ändert. Deshalb an dieser Stelle nur einige Tatsachen über die Rolle des Geldes hier und heute, genauer gesagt in der Euro-Zone, die ja von der gleichen Währung definiert wird (Die Zeit, 15. Oktober, 2015).

Складне слово **das Rotlichtviertel** «район червоних ліхтарів», який позначає район міста, де процвітає проституція та інші види секс-індустрії. Ця назва походить від червоних ліхтарів, які стоять на вікнах будинків розпусти: *In vielen großen Städten der Welt gibt es Rotlichtviertel, aber keines ist so touristisch wie das Amsterdamer Rotlichtviertel. In Amsterdam gibt es gleich drei dieser Viertel; „De Wallen“ im Stadtzentrum ist das größte und bekannteste. Zudem ist der Bezirk einer der ältesten der Stadt. Die Häuser entlang der Grachten und die Oude Kerk (alte Kirche) sind definitiv einen Besuch wert, wobei es allerdings schwer fällt, sich nicht von den vielen Sex Clubs und Prostituierten in den Fenstern ablenken zu lassen* (Die Zeit, 29. März, 2015). Наступне складне дієслово **rotsehen** «лютувати» вживається в наступному контексті в денотативному значенні – агресивна реакція на червоний колір. У статті автор намагається розібратися в тому, що насправді відбувається з биком, коли він бачить червоний колір або його агресивна поведінка провокується самим матадором.

1000 Fragen: Können Stiere rotsehen?

Ein doofer Spruch, ein schiefer Blick: Wer gereizt ist, geht beim kleinsten Anlass an die Decke und sieht rot - eine Redensart, die aus dem Stierkampf stammt. Aber erkennt ein Rind überhaupt, womit der Matador wedelt? Oder werden Stiere aus ganz anderen Gründen aggressiv? (Die Zeit, 2. Februar, 2015).

Розглянемо композити з компонентом «жовтий», які побудовані за моделлю «**колірний прикметник + іменник**».

Складний іменник може позначати: фізичний стан людини (**die Gelbesucht** – «жовтяниця»), вікову характеристику (**der Gelbschnabel** – «жовторотий молодик»), документацію (**das Gelbbuch** – «жовта книга»), історизми (**das Gelbkreuz** – «жовтий хрест»). Складний іменник **die Gelbesucht** є метафоричним переосмисленням, яке засноване на аналогії, наприклад, при «жовтяниці» спостерігається пожовтіння слизових оболонок і шкіри: **Gelbsucht: Nicht immer ist die Leber schuld. Bei Gelbsucht (Ikterus) kommt es typischerweise zu Symptomen wie einer Gelbfärbung der Augen, der Haut und der Schleimhäute** (Die Zeit, 12. März, 2016).

Іменник **der Gelbschnabel** вказує на недосвідченість, незрілість особи. В наступному контексті «жовторотим молодиком» називають людину, яка не знає правил дорожнього руху: *Wie stark die erzieherische Wirkung der Puppenbühnen ist, zeigt sich an diesem Vormittag im Gemeindesaal in Fürth. Gebannt verfolgen die Vier- bis Fünfjährigen das Schicksal des schusseligen Raben Harald. Gerade noch hatte ihm der Kasper das richtige Verhalten beim Straßüberqueren eingeschärft, da hat er sie – abgelenkt von einem herumgaukelnden Schmetterling – auch schon wieder vergessen: Der Gelbschnabel läuft trotz roter Ampel über die Straße – und vor einen gerade noch rechtzeitig stoppenden Lastwagen* (Der Spiegel, 10. September, 2015). Складний іменник з колірним компонентом «жовтий» **das Gelbbuch** «жовта книга» утворене за аналогією з англійським варіантом Yellow Book (стандарт зберігання

комп'ютерних даних для CD-ROM) вживається з іншим значенням – «звіт перед акціонерами»: *Trotz roter Zahlen wird die Dividende für 2015, wie vorgesehen, in Höhe von 850 Millionen Euro ausgezahlt. Laut dem "Gelbbuch" - einem Papier, das das Unternehmen am Dienstag an seine Aufsichtsräte verschickt hatte - ist es der grundlegendste Umbau, seit die Behörden-Bahn in die Deutsche Bahn umgewandelt wurde* (Die Zeit, 14. April, 2016).

Складний іменник **das Gelbkreuz** «жовтий хрест» – хімічна зброя, яка по запаху нагадує гірчицю, «гірчичний газ». Ця зброя була використана під час Великої Вітчизняної війни. Хрестом на мапі позначалися населені пункти, жителі яких були повалені цією зброєю: *Mit solchen Kasinoscherzen war es vorbei, als Nernst abtrat und sein Nachfolger Fritz Haber, später ebenfalls Nobelpreisträger, die Eskalation organisierte. Nun waberte auch das berüchtigte Senfgas ("Gelbkreuz") über die Schützengräben. Beide Seiten benutzten es mit schrecklichem Resultat. Zahllose Soldaten wurden schwer geschädigt, 90 000 starben im Gas - davon allein rund 56 000 Russen* (Das Deutschland, 1. April, 2016).

Розглянемо моделі композитів з колірним компонентом «зелений».

Модель «**колірний прикметник + іменник**»

Складний іменник може позначати: складову частину ботанічних, біологічних, хімічних назв (*der Grünfink* – зеленушка, *der Grünspecht* – зелений дятел, *die Grünlilie* – зелена лілія, *die Grünpflanze* – зелені рослини, *der Grünkohl* – кормова капуста), корисні копалини (*der Grünspan* – мідна зелень), професію (*der Grünenabgeordnete* – депутат партії «Зелених», *der Grünrock* – егер), організації (*das Grünflächenamt* – комунальне відомство, в розпорядженні якого є зелені насадження), хворобу (*die Grünrotblindheit* – дальтонізм), соціальний статус (*der Grünschnabel*, *der Grünling*, *das Grünhorn* – молокосос; новачок, *das Grünzeug* – сукупність недосвідчених людей), продукти харчування (*der Grüntee* – зелений чай, *das Grünzeug* – овочі), територію (*die Grünzone* – зелена зона, *das Grünfutter* – пасовище; зелений корм, *der Grüngürtel* – пояс зелених насаджень, *das Grünland* – пасовища; трав'янистий ґрунт, *die Grünfläche* – площа зелених насаджень), документацію (*das Grünbuch* «зелена книга» – збірник дипломатичних документів в Болгарії, Італії, Румунії), дати (*der Gründonnerstag* – страсний четвер).

Наступний приклад з використанням складного слова **das Grünbuch** – «Зелена книга», за аналогією з денотативним значенням з'являється така ж книга на ринку електроенергії. Завдання уряду полягає в розробці майстер-плану, який вирішує всі ці проблеми: **Das "Grünbuch" zum Strommarkt. Der Job der Regierung ist es, einen Masterplan zu entwickeln, der all diese Probleme löst. Eine erste Annäherung an ein solches Konzept stellt das sogenannte Grünbuch zum Strommarkt dar: Im ersten, 72-seitigen Entwurf, vorliegt, werden unter anderem folgende zentrale Überlegungen angestellt** (Der Spiegel, 21. April, 2016).

У наступному прикладі лексема **der Grünschnabel** – «молокосос», вживається в зневажливому значенні з іронією, щоб підкреслити недосвідченість молодого хлопця, на якого, за змістом статті, покладено відповідальну роль.

Grünschnabel soll die Nationalelf beflügeln

Der 19-Jährige könnte das Flügelspiel der Nationalelf beleben. Die Europäische Kommission hat ein Diskussionspapier zum schnell wachsenden Markt von mobilen Gesundheitsdiensten („mHealth“) vorgelegt. Unter „mHealth“ werden medizinische Verfahren subsumiert, die durch Mobilgeräte wie Smartphones, Überwachungsgeräte oder andere digitale Assistenten unterstützt werden (Das Deutschland, 1. Juli, 2016).

Метонімічне перенесення спостерігається в наступному прикладі, де для номінації людини використовується переосмислення обох компонентів композиту. В даному контексті **der Grünrock** – букв. «Зелена спідниця» означає професійну приналежність – егер жіночої статі. Така жартівлива назва застосовується з натяком, що заняття в лісовому господарстві – не жіноча справа: **«Grünrock» ist eine wohl eher scherzhaft gemeinte Berufsbezeichnung im Jagd und Forstwesen. „Rock“ meint hier eine Jacke, und zwar ein Herrenjackett. Jacke wie Hose ist das Geschlecht in der Männerdomäne Wald- und Forstwirtschaft noch lange nicht. I n den**

*Forstrevieren der Metropole Ruhr sieht das schon anders aus, es arbeiten neun Frauen bei Ruhr Grün vor Ort – damit überdurchschnittlich viele Försterinnen (5) und Forstwirtinnen (4). Zwei von 14 Auszubildenden sind Frauen. Da der RVR der größte kommunale Waldbesitzer im Ruhrgebiet ist, hebt dies die landesweite Frauenquote bei **Grünröcken*** (Der Spiegel, 1. Juli, 2016).

Складний іменник **die Grünzone** «зелена зона», в первісному значенні – лісові насадження природні або штучні навколо міст, підприємств, є місцем відпочинку трудящих, одночасно забезпечує міста чистим повітрям. У контексті вживається в переносному значенні – заборонена зона для будівництва: *1988 nahm die Stadt die Totalrevision von Bauordnung und Zonenplan in Angriff. Seit 2005 sind die neuen Grundlagen fürs Bauen in St. Gallen in Kraft. Jetzt soll die Reform zu Ende geführt werden. Mit Präzisierungen zu den **Grünzonen*** (Das Deutschland, 21. Juli, 2016). В наступному контексті складний іменник **das Grünfutter** «зелений корм» вживається в своєму денотативному значенні – «корм, до складу якого входять трава та зелені рослини»: *In der heimischen Natur wachsen zahlreiche Pflanzen, die sich ideal als **Grünfutter** für Wellensittiche und andere Ziervögel eignen. In dieser Unterrubrik von Birds Online werden die wichtigsten dieser Futterpflanzen vorgestellt. Daneben können Vogelhalter ihre Tiere auch mit verschiedenen Wildgräsern füttern, denen eine separate Unterrubrik gewidmet ist* (Das Deutschland, 1. December, 2016).

Висновки. Таким чином, можна констатувати в цілому, що продуктивність словоскладання як способу утворення нових номінацій зростає, і в даний час словоскладання є найбільш продуктивним способом, за допомогою якого утворюються нові найменування. Композити, в більшості випадків, утворені за моделлю «колірний прикметник + іменник», хоча зустрічаються і інші: «колірний прикметник + дієслово», «колірний прикметник + прикметник». Усі композити утворені шляхом метафоричного або метонімічного переосмислення, значення яких не завжди збігається зі словниковими трактуваннями. Всі складні слова пов'язані з людиною, з описом її зовнішніх даних або з характеристикою її діяльності. Значна продуктивність складних слів в німецькій мові взагалі і в публіцистичному дискурсі зокрема вимагає їх всебічного і фундаментального опису, що і визначає **перспективність подальших досліджень** композитів з кольорним компонентом в мові преси.

Література

Вашунин В. С. Субстантивные сложные слова в современном немецком языке / В. С. Вашунин. – М.: Высшая школа, 1990. – 159 с.

Глушак Т. С. Функциональная стилистика немецкого языка. Учеб. пособие для факультетов и институтов иностранных языков / Т. С. Глушак. – Минск: Высшая школа, 1981. – 173 с.

Кукушкина А. Т. Теоретическая грамматика немецкого языка. Морфология. Часть 3 / А. Т. Кукушкина. – Нижний Новгород: НГЛУ им. Н.А.Добролюбова, 2004. – 80 с.

Степанова М. Д. Теоретические основы словообразования в немецком языке / М.Д. Степанова, В. Фляйшер. – М.: Высшая школа, 1984. – 264 с.

Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache / W. Fleischer. – Leipzig : Niemeyer, 1992. – 327 S.

Wörterbuch der deutschen Umgangssprache / H. Küpper. – Stuttgart : Ernst Klett Verlag für Wissen und Bildung, 1995. – 960 S.

Джерела ілюстративного матеріалу

Das Deutschland, 2015-16.

Der Spiegel, 2015-16.

Die Zeit, 2015-16.

УДК: 811.111'42:398.91

ОВСЯНКО О. Л.

(Сумський державний університет)

СТАТУС ОПОЗИЦІЙ *GOOD – EVIL* В АНГЛОМОВНИХ ПРИСЛІВ'ЯХ

Стаття присвячена дослідженню англомовних прислів'їв за базовою опозицією *Good – Evil*. У роботі здійснюється пошук алонімів лексичних одиниць *Good – Evil*, ідентифікуються їх семантичні сходження та розходження з вибраними алонімами, обчислюється семантична дистанція слів-алонімів і виокремлюються ядерні та периферійні категорії лексем *Good – Evil*. На матеріалі корпусу релевантних прикладів розглядаються зазначені діади в модифікованих прислів'ях у царині художнього та публіцистичного дискурсів. Аналіз розглянутих прикладів англомовних модифікованих прислів'їв свідчить про превалювання позитивної оцінки над негативно забарвленими маркерами прислів'їв. Перспективним вбачаємо